

Naj podčrtamo, da pri vsem tem ne gre morda za podvodne doline in vršaje plitvih, šelfnih morij v območju evstatičnega kolebanja morske gladine, temveč za globokomorske vršaje, ki se začenjajo več sto kilometrov od obal in se spuščajo več tisoč metrov globoko pod morsko gladino. Medtem ko gre pri prvih povečini za kopno morfogenezo za časa pleistocenskih morskih oscilacij, so drugi vseskozi posledica podmorskih morfogenetskih procesov. Pri tem avtorja poudarjata, da so tudi podmorski kanjoni razvojno zelo kompleksni pojavi, pri katerih se prepletajo različni procesi in zato upravičeno opozarjata na njihove razlike.

Vrednost knjige je potemtakem predvsem v pregledni obravnavi tematike in problematike, nadalje v širokih, planetarnih izhodiščih — kar terja že snov sama po sebi — pa seveda v težnjah po vseskozi dialektičnem obravnavanju pojavov. Knjiga zato posredno spodbuja teoretična in druga razmišljanja tudi glede drugih prirodnogeografskih kompleksov in prirodne geografije kot celote, čeprav avtorja tega namena bržkone nista imela.

Darko Radinja

UNESCO, International Classification and Mapping of Vegetation, Paris 1975, 95 strani, barvna legenda, v prilogi.

Organizacija združenih narodov za izobrazbo, znanost in kulturo (UNESCO) je kot šesti zvezek zbirke »Ekologija in varstvo okolja« (Ecology and Conservation) izdala publikacijo o mednarodni klasifikaciji in kartiranju rastja. Objavili so jo v treh jezikih (angleščini, francoščini in španščini).

Ta publikacija je sad skoraj desetletnega dela stalnega odbora za klasifikacijo in kartiranje rastja na zemlji, ki ga je ustanovila ta mednarodna organizacija. Ze l. 1964 sta J. Schmithüsen in H. Ellenberg pripravila prvi seznam pojmov in znakov za razvrstitev in kartiranje vegetacije. Po mnogih posvetovanjih, dopolnitvah in praktičnih preizkusih je odbor končno sprejel klasifikacijo vegetacije in znake za njeno kartografsko ponazoritev v obliki, ki je priobčena v tej publikaciji.

V klasifikaciji so zajete najvažnejše kategorije rastja na zemlji, ki bi jih lahko prikazali na kartah v merilu 1:1.000.000 in drugih merilih. Kot glavni kriterij pri tej razvrstitvi vegetacije je odbor izbral njeno fiziognomijo in strukturo. Ta dva kriterija nudita najboljšo osnovo za primerjavo rastja v svetovnem merilu. Poleg tega so upoštevali tudi ekološke faktorje (podnebje, prst in relief). Rastje, ki bo prikazano na ta način, bo odražalo učinkovanje vseh elementov okolja in tudi delovanje človeka. Taki vidiki obravnavanja rastja pa so zelo blizu geografskim pogledom na vegetacijo, kar je treba pripisati vplivu, ki so ga imeli na sestavo te klasifikacije geografi J. Schmithüsen, G. Troll in A. W. Küchler.

Po tej klasifikaciji je rastje na zemlji razdeljeno na pet enot: gosti gozd, svetli gozd, grmičevje, pritlikavo grmičevje in podobni sestoji ter travnato rastje. Te enote se dele še naprej, zlasti glede na merilo karte. To je zelo pomembno za prikaz rastja na manjših področjih oziroma na kartah v velikih merilih. Vsaka od teh enot je v publikaciji označena s svojo številko, imenom in definicijo, tako da se jo lahko brez težav določi.

Poleg definicij vegetacijskih enot različnih stopenj vsebuje ta publikacija tudi poglavje o njihovem kartografskem prikazovanju in seznam kartografskih znakov. Vegetacijske enote opredeljujejo različni znaki in različne barve. S kombinacijo med njimi je mogoče jasno opredeliti vsako enoto. Osnovnih barv je osem: rdeča, oranžna, rumena, zelena, modra, vijolična, siva in kostanjevo rjava. S kombiniranjem teh barv pa je mogoče dobiti številne odtenke, ki so potrebni za prikaz 225 vegetacijskih enot. Znaki so razdeljeni v tri skupine: za drevje, grmovje in za zelišča. Z njimi lahko kartografsko prikažemo tudi mnoge vegetacijske enote v navadnem tisku, če to ni mogoče z barvami. Vsi znaki in barve za posamezne enote rastja so predstavljeni v barvni legendi, ki je dodana kot priloga tej publikaciji.

Pri sestavi klasifikacije rastja so upoštevali le naravno in polnaravno rastje, ne pa kulturnih rastlin. Vendar kulturne rastline zavzemajo precejšnje dele zemeljske površine in so ponekod odločilne za izgled pokrajine. Zato je v dodatku nakazana tudi metoda, s katero je mogoče grafično prikazati kulturne rastline na karti.

Opisana klasifikacija rastja na zemlji je poenotila različna stališča, kako prikazati rastje na kartah. Zelo bi bilo zaželeno, da bi jo sprejel čim širši krog raziskovalcev rastja, saj bi tako kmalu dobili zelo poučne prikaze vegetacije na zemlji in njenih posameznih delih.

F. Lovrenčak

E. M. Bridges, World Soils, Cambridge University Press, Cambridge 1970. 89 strani, 62 diagramov, profilov in skic, 3 karte in 52 barvnih fotografij.

Angleška založba »Cambridge University Press« je kmalu po izidu knjige »Rastje na zemlji« izdala še knjigo »Prst na zemlji«. Z njima so dobili angleški študentje geografije učbenika, ki zajemata dva do nedavna manj obravnavana elementa pokrajine in za katera do sedaj skoraj ni bilo tovrstnih del.

Knjiga »Prst na zemlji« je po zgledu učbenikov zasnovana tako, da dajejo prva poglavja tisto znanje, ki je osnovno za razumevanje razprostranjenosti prsti na zemlji. Uvodoma je nakazan problem definicije prsti, ki se je pojavljal od začetka njenega znanstvenega proučevanja. Na kratko so navedene definicije nekaterih znanih raziskovalcev prsti v prejšnjem stoletju in definicije Rusa Dokučajeva in Američana Hilgarda. Iz njih odsevajo različne interpretacije prsti, ki so jo sprva prikazovali in proučevali kot kemični laboratorij, nato kot kamnino z nekaj organske snovi in končno kot prirodno telo, sestavljeno iz organskih in anorganskih snovi in ozko povezano z drugimi elementi okolja.

V poglavju, ki sledi uvodu, obravnava avtor sestavo prsti. Na kratko predstavi vsakega od štirih glavnih sestavnih delov prsti: mineralni in organski del ter zrak in vodo. Obenem na zanimiv in nevsiljiv način razloži tudi nekatere fizične (tekstura, struktura) in kemične (reakcija) lastnosti prsti.

V pedogenezi so se v profilu prsti izoblikovali posamezni horizonti, ki nam dajejo ob upoštevanju njihove razvrstitve dober vpogled v razvojne procese. Avtor jih je razložil v tretjem poglavju. Ker so s temi procesi ozko povezani tudi faktorji nastanka in razvoja prsti (podnebje, organizmi, relief, matična osnova in čas). Zato je vsakemu od njih posvečeno kratko podpoglavje in je na primerih prikazan njihov vpliv na nastanek in razvoj prsti.

Za pedogenetskimi faktorji je avtor na zanimiv način razložil posamezne procese nastanka in razvoja prsti. Med njimi spoznamo podzolizacijo, laterizacijo, kalcifikacijo, salinizacijo itd. Ti procesi so razen s pisano besedo predstavljeni tudi z grafikoni, ki nazorno prikazujejo njihove poteke. Taka razlaga je dokaj izvirna in pripomore kot vizualna ponazoritev k lažjemu razumevanju različnih procesov v prsteh.

Pred poglavja, ki prikazujejo tipe prsti na zemlji, je avtor uvrstil še načine klasifikacije in postopke pri kartiranju prsti. Zlasti poglavje o klasifikaciji je dokaj poučno, saj je še veliko različnih mnenj glede razdelitve tipov prsti in njihove klasifikacije. Zato je uvrstitev tega poglavja v učbenik zelo umestna, saj si je mogoče na ta način vsaj delno ustvariti pregled o različnih pogledih na razvrstitev prsti: od starejših, zgodovinsko pomembnih, do modernih klasifikacij. Nekaj več prostora je namenjeno ameriški klasifikaciji (7th Approximation) iz leta 1960. Zaradi popolnejšega pregleda bi v to poglavje sodila še najnovejša klasifikacija prsti, ki jo je pripravila mednarodna organizacija za prehrano in kmetijstvo (FAO). Ta klasifikacija je plod dela najboljših poznavalcev prsti iz različnih držav. Ko bo dokončno sprejeta, bo z njo odpravljena neenotnost, ki je do sedaj otežkočala delo zlasti pri izdelavi svetovne karte prsti.